

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਸਿਵਲ

ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਅੱਗੇ

ਨਵਾਬ ਸਰ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਕਜ਼ਲਬਾਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਜਵੰਦਾ ਮੱਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1952 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 200-ਡੀ

ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 11 ਅਗਸਤ 1954

ਕੇਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1908 ਦਾ V)-ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਸਮੀਕਰਨ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ", ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ-ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰੱਖਿਆ- "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਤੱਥ ਜਾਂ ਤੱਥ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਰਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੱਥ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਟਰੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(ਸੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

586

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII]

ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1952 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ, ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ।

ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਸਚਦੇਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਜੇ. ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ, 1946 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਵਲੈਤੀ ਰਾਮ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਨਵਾਬ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਕਜ਼ਲਬਾਸ਼, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1, ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਜੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਕਜ਼ਲ ਬਾਸ਼, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2, ਨਾਲ

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਲਾਟ ਨੂੰ 2,63,212 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੋਹਲੀ ਨੇ 10000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 4 ਦਸੰਬਰ, 1946 ਨੂੰ ਬਿਆਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਕਮ 50,000 ਰੁਪਏ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੌਦਾ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 15 ਮਾਰਚ, 1950 ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਐਲ. ਜਵੰਦਾ ਮੱਲ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੌਂਪੇ।

18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1950 ਨੂੰ, ਐਲ. ਜਵੰਦਾ ਮੱਲ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਟ ਨੂੰ 10,000, ਰੁਪਏ ਨਵਾਬ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਜੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਿਸਟਰ ਕੋਹਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

587

ਕੇਸ ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਲਾਟ ਜੋ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਆਏ ਹਨ।

ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜ(1) ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੱਠਜੋੜ ਵਾਲੇ ਰਾਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜੋ ਉਸ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਟੀ ਫਰਮਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਨੈਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਰਾਜ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਵਸਨੀਕ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫਰਮਾਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਮੁਦਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਮ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਪਰ ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ

ਦਿੱਲੀ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਮੂਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੁੰਨੀਲਾਲ ਕਸਤੂਰ-ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਡੁੰਡੱਪਾ ਦਮੱਪਾ (1), ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਨਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਸੰਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਬਾਪੂ ਵਿਠਲ (2) 'ਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।

ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ:-

"17. ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ-

(a) ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

589

(ਬੀ) ਸਾਰੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਵੈਇੱਛਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ

(c) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਵੈਇੱਛਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਜੋ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ 1-ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਅਸਥਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ II.- ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਦਫ਼ਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ."

ਸਮੀਕਰਨ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਕੁਝ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲ 1888 ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜੋੜ ਕੇ ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਿਆ:-

"ਵਿਆਖਿਆ III.-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

590

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ 'ਤੇ, ਅਰਥਾਤ: -

(i) ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(ii) ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(iii) ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਸਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਸੀ।"

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ।

ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਰ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਦੂਜੇ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਲ 1908 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ "ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹੁਣ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ-

(1) "ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਅਤੇ

(2) ਕੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

"ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੂੰ ਤੱਥ ਜਾਂ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ

ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੱਥ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਟਰਾਵਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਾਬਕਾ ਜੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਰੀਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਾਊਨ (1) ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਾਈਨਰ ਦੁਆਰਾ ਵੇਚੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਆਂਇਕ ਐਕਟ, 1873 ਦੀ ਧਾਰਾ 25, ਉਪ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੋਲੈਕ, ਬੀ., ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

"ਐਕਸ਼ਨ 'ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ' ਅਤੇ 'ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ' ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ- ਅਰਥਾਤ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥ।"

ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲਾਰਡ ਈਸ਼ਰ, ਐਮ.ਆਰ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ:-

"ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਵਾਕੰਸ਼ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਬਨਾਮ ਗਿੱਲ (2) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ: ਹਰ ਤੱਥ ਜੋ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਟਰਾਵਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇ ਹਰ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਹਰੇਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਦਈ, ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ: ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਅਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ, ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ "ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਜੇ ਅਰਥ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਉਹੀ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਿਵਜੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੇਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨੰਦੂ ਰਾਮ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1) ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮੁਦਈ ਨੇ

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

593

ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਨ ਵਿਖੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੁੰਡੀ 'ਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਾਚੀ ਵਿਖੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ, ਪਰ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਨ ਵਿਖੇ ਦੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇੰਦਰਾਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁੰਡੀ ਕਰਾਚੀ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਸੀ। ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੁਦਈ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਡੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ, ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਨ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਾਲ 1900 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(a) ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ III ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਉਦਾਹਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ M/s. ਦਲਸੁਖ ਨਾਥਮਲ ਬਨਾਮ ਮੇਤੀਲਾਲ-ਬਾਲ ਚੰਦ (1), ਅਤੇ ਜੁਪੀਟਰ ਜਨਰਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਬਦੁਲ ਅਜੀਜ਼ (2)। ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ, ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੇਸ-ਕਾਨੂੰਨ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾਵਾਰ 1900 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੱਖਰਾ ਆਇਆ ਹੈ।

594

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਇੱਕ ਮੈਕੇ. ਦਿਲਬਾਗ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਵਾਲੂ ਰਾਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1) ਵਿੱਚ, ਭਿੜੇ, ਜੇ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੇਠ ਵਧੂਮਲ ਬਨਾਮ ਮਲਿਕ ਨੂਰ ਅਹਿਮਦ (2) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਾਈਨਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ

ਜੇਸਫ ਟ੍ਰਿਮਬਲ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜ ਹਿੱਲ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 20। ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:-

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲੇਨੀ ਵਿਚਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਫੈਸਲੇ (ਡਿਗਲ ਬਨਾਮ ਹਿਗਜ਼) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬੰਨਿਆ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲੇਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਮਾਨੇਪੱਲੀ ਮੈਗਮਾ ਬਨਾਮ ਮਨੀਪੱਲੀ ਸਤੀਰਾਜੂ (1) ਵਿੱਚ, ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਨੇਟ ਸੌਂਪਣਾ ਧਾਰਾ 20 (ਸੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ" ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਤੇ ਅਸਾਇਨੀ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੇਹਨਦਾਸ ਚਤੰਡਾਸ ਬਨਾਮ ਨਰਾਇਣਦਾਸ ਲੋਟਾਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਅਤੇ ਹਰਨਾਥਰਾਏ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚੂਰਾਮੇਨੀ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਿਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਲਬਾਗ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਵਾਲੂ ਰਾਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (4), ਮਾਨੇਪੱਲੀ ਮਗਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਨੇਪੱਲੀ ਸਤੀਰਾਜੂ (1), ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਸ੍ਰੀ ਕੋਹਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।